

EUROOPA POOLAASTA TEMAATILINE TEABELEHT

TÕHUSAD KOHTUSÜSTEEMID

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Liit on rajatud alusväärtuste, õigusriigi põhimõtete ja demokraatia austamisele. Neid väärtusi tuleb kaitsta. Et EL toimiks nõuetekohaselt, peab kõikidel liikmesriikidel olema tõhus kohtusüsteem.

Tõhusa kohtusüsteemi põhikomponendid on kvaliteet, sõltumatus ja mõjus. Tõhusad kohtusüsteemid on investeerimist ja ettevõtlust soodustava keskkonna loomise eelduseks, kuna need tekitavad usaldust terves majandustsüklis. Tõhusad kohtusüsteemid on hädavajalikud ka üksikisiku õiguste, eelkõige sotsiaalsete õiguste kaitsmiseks. Need on väga olulised kõikide ELi õigusnormide, eelkõige majandusalaste õigusnormide rakendamiseks ning vastastikuse usalduse ja korruptsioonivastase võitluse tugevdamiseks. Viimasel on otsene mõju avaliku sektori eelarvetele ja ettevõtluskeskkonnale.

Olenemata liikmesriigi kohtusüsteemi mudelist või selle aluseks olevast õigustraditsioonist, kuulub tõhusas kohtusüsteemis tähtis koht mõjususele, kvaliteedile ja sõltumatusele.

Euroopa poolaasta – ELi tasandil majanduspoliitika koordineerimise iga-aastase tsükli¹ – raames on kindlaks

¹ Euroopa Komisjoni 2017. aasta iga-aastases majanduskasvu analüüsis rõhutati, et „majanduskasvu toetamiseks ning kvaliteetsete teenuste pakkumiseks äriühingutele ja kodanikele [on] vaja [---] tulemuslikke kohtusüsteeme“ [COM(2016) 725 final, lk 8]. 2016. aasta iga-aastases majanduskasvu

tehtud, et struktuurireformide üheks tähtsaks osaks on tõhustada liikmesriikide kohtusüsteeme. Samal põhjusel on liikmesriikide kohtureformid moodustanud ka lahutamatu osa struktuurireformidest majanduslikku kohandamisprogrammi rakendavates riikides². Mis tahes kohtureform peab toetama õigusriigi põhimõtteid ning vastama ELi õigusnormidele ja Euroopas kohtusüsteemi sõltumatusele esitatavatele nõuetele.

Käesoleva dokumendi ülesehitus on järgmine. 2. osas on esitatud kohtusüsteemide tõhususe, sõltumatuse ja kvaliteediga seotud edusammud. 3. osas on esitatud näiteid meetmetest, millega on võimalik suurendada kohtusüsteemide tulemuslikkust. 4. osas on kirjeldatud poliitilist olukorda.

Muude kõnealuse teema seisukohalt oluliste Euroopa poolaasta temaatiliste teabelehtede hulka kuuluvad temaatilised teabelehed haldusasutuste kvaliteedi ja ametitoimingute reguleerimise kohta.

analüüsis oli juba märgitud, et „on vaja tagada kohtumenetluste kiire lahendamine, likvideerida kohtuasjade kuhjumine, laiendada kohtute sõltumatusega seotud kaitsemeetmeid ning parandada kohtusüsteemi kvaliteeti, sealhulgas kohtutes IKT tõhusama kasutamise ning kvaliteedistandardite kasutuselevõtu kaudu“ [COM(2015) 690 final, lk 13].

² Majanduslikud kohandamisprogrammid Kreekas, Portugalis (lõppesid 2014. aasta juunis) ja Küprosel (lõppes 2016. aasta aprillis) sisaldasid kohtureformi tingimuslikkust.

2. PROBLEEMIDE TUVASTAMINE

ELi õigusemõistmise tulemustabel³ annab oma panuse Euroopa poolaastasse sellega, et pakub erapooletuid, usaldusväärseid ja võrreldavaid andmeid kõigi liikmesriikide kohtusüsteemide kvaliteedi, sõltumatuse ja tõhususe kohta.

ELi õigusemõistmise tulemustabel on arenev teabevahend, mis aitab ELil ja liikmesriikidel teha kindlaks aja jooksul muutuvaid võimalikke puuduseid, edusamme, häid tavasid ja suundumusi.

Seda uuringut selle kohta, kui hästi liikmesriikide kohtusüsteemid toimivad, täiendab riigispetsiifiline hinnang, kus võetakse arvesse iga liikmesriigi ja selle õigussüsteemi tausta ja eripärasid. Hinnang esitatakse Euroopa poolaasta riigiaruannetes.

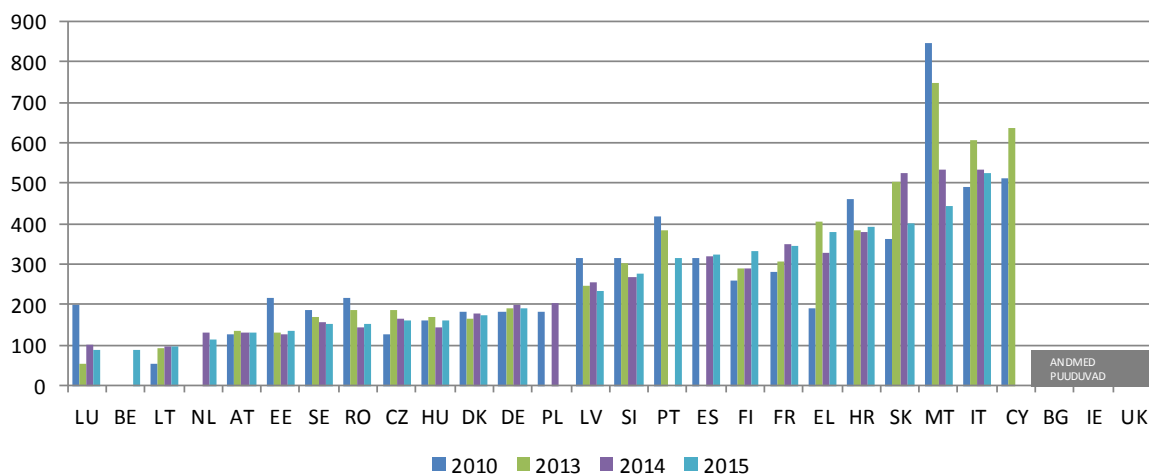
2.1. Kohtusüsteemide tõhustamine

Õigeaegsed otsused on ettevõtjate, investorite ja tarbijate jaoks väga tähtsad. Ettevõtjad võtavad investeerimisotsuseid tehes arvesse kaubandus-, töö- või maksuvaidlustesse sattumise või maksejõuetuse riski. Seega on tähtis, kui tõhusalt kohtusüsteem kohtuasja lahendab.

2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel näitab, et olukord on liikmesriigiti ja asjakohaste näitajate arvestuses⁴ väga erinev.

Mitmel liikmesriigil on endiselt konkreetseid probleeme kohtusüsteemi tõhususega. Need probleemid on seotud pikaajalise esimese astme kohtumenetlusega ning madala algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määraga ja pooleliolevate kohtuasjade suure arvuga.

Joonis 1. Tsviil- ja kaubandusvaidluste lahendamiseks vajalik aeg (esimene kohtuaste / päevades)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel⁵

Märkus. Vaidlused tsviil- ja kaubandusvajades on poolevahelised vaidlused, mille raames käsitletakse näiteks

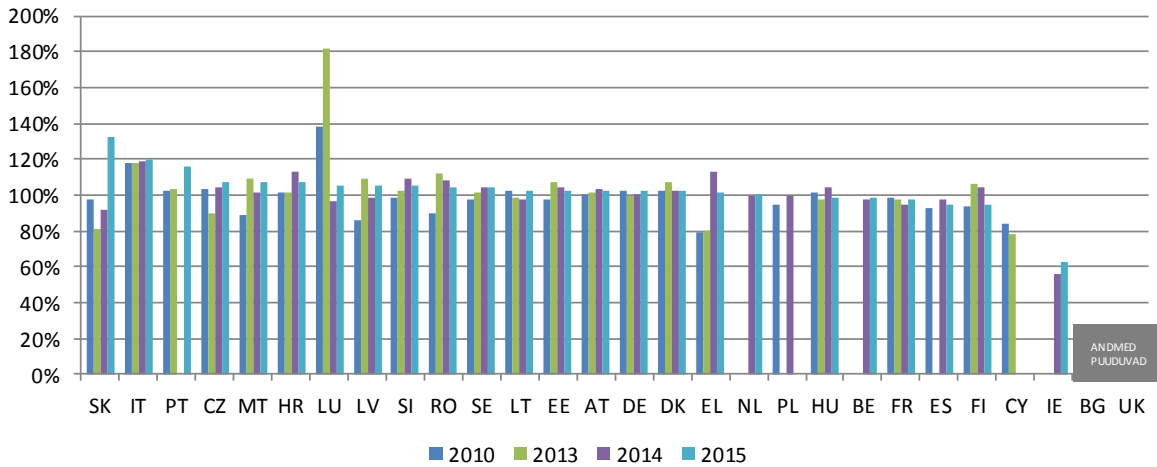
³ 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel, COM(2017)167 final: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_et.htm.

⁴ Kohtumenetluste kestus, algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr ning pooleliolevate kohtuasjade arv on Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava komisjoni (CEPEJ) standardnäitajad: http://www.coe.int/t/dqhl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

⁵ CEPEJ esitatud andmete põhjal. Kohtumenetluse kestusega väljendatakse aega (päevades), mis on vajalik asja lahendamiseks kohtus, st aega, mis esimese astme kohtul kulub otsuse tegemiseks. Pooleliolevates kohtuasjades otsusele jõudmiseks eeldatavalt kuluva aja näitaja (ingl k „disposition time“) kujutab endast lahendamata kohtuasjade ja aasta lõpuks lahendatud kohtuasjade jagatist, mis on korrutatud 365ga (päevade arv). 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabeli esialgne joonis sisaldab teatud liikmesriikide olukorraga seotud kontekstipõhist lisateavet.

lepingutega seotud küsimusi.

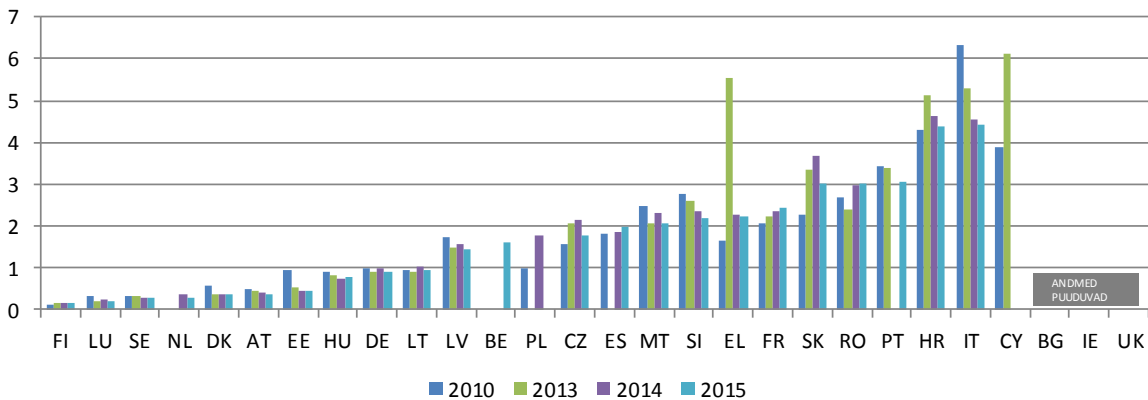
Joonis 2. Tsviil- ja kaubandusasjades vaidluste lahendamise määr (esimene aste / protsentides)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel⁶

Märkus. Kui algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr on ligikaudu 100 % või kõrgem, tähendab see seda, et kohtusüsteem on suuteline lahendada sama palju kohtuasju, kui neid algatati. Kui algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr on madalam kui 100 %, tähendab see seda, et kohtud on suutelised lahendada vähemal määral kohtuasju, kui neid algatati. 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabeli esialgne joonis sisaldab teatud liikmesriikide olukorraga seotud kontekstipõhist lisateavet.

Joonis 3. Tsviil- ja kaubandusasjades pooleliolevate vaidluste arv (esimene aste / 100 elaniku kohta)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel⁷

⁶ CEPEJ esitatud andmete põhjal. **Algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määr** on lahendatud kohtuasjade arvu ja uute (sissetulevate) kohtuasjade arvu suhe. Sellega mõõdetakse seda, kas kohus suudab sissetuleva töökoormusega hakkama saada. Kohtumenetluste kestus on seotud sellega, kui kiiresti suudavad kohtud kohtuasju lahendada, samuti algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määra ning siiani lahendamist ootavate kohtuasjade arvuga (pooleliolevad kohtuasjad).

⁷ CEPEJ esitatud andmete põhjal. **Pooleliolevate kohtuasjade** arv väljendab lõpuni menetlemata kohtuasjade arvu teatud ajavahemiku lõpus. Pooleliolevate kohtuasjade arv mõjutab kohtuasjas otsusele jõudmiseks kuluvat aega. 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabeli esialgne joonis sisaldab teatud liikmesriikide olukorraga seotud kontekstipõhist lisateavet.

Aastate jooksul näitavad andmed, et tulemustes on mõningast kõikumist: need kas paranevad või halveneivad aastast aastasse. Tulemused on paranenud eelkõige liikmesriikides, mille kohta on Euroopa poolaasta või majandusliku kohandamisprogrammi raames tehtud kindlaks, et neid ootavad ees raskused. Lisaks on viimase viie aasta jooksul paranenud tsiviil- ja kaubandusajades algatatud ja lõpuleviidud vaidluste menetluste määr ja kestus enamikus liikmesriikides.

Viimase kahe aasta jooksul on natuke vähenenud ka pooleliolevate kohtuasjade arv. Siiski on pooleliolevate kohtuasjade arv mitmes liikmesriigis endiselt suur.

2.2. Kohtusüsteemide kvaliteedi parandamine

Majanduslikud näitajad sõltuvad kvaliteetsetest institutsioonidest, sealhulgas liikmesriikide kohtusüsteemidest. Tõhusa õiguskaitse tagamiseks peab kogu õigusemõistmisprotsess olema kvaliteetne. Kohtusüsteemide kvaliteeti saavad aidata parandada teatud üldtunnustatud asjakohased⁸ tegurid.

Need hõlmavad järgmist:

- tänapäevased IKT-, eelkõige kohtuasjade haldamise süsteemid;
- kohtunike ja kohtutöötajate koolitamine;
- kohtute töö järelevalve ja hindamine;
- rahulolu-uuringute kasutamine ning
- kohtusüsteemile piisavate rahaliste vahendite ja töötajate tagamine.

2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel kinnitab, et olukord erineb ELis märkimisväärselt, kuid ka seda, et mitu liikmesriiki näevad

palju vaeva, **et jätkata ja suurendada jõupingutusi oma kohtusüsteemide kvaliteedi parandamiseks.**

Näiteks samal ajal kui jätkuvad jõupingutused kohtusüsteemile vajalike IKT-vahendite parandamiseks, paljastavad näitajad puudusi mitmes liikmesriigis (joonis 4). Mõni üksik liikmesriik kasutab kohtu tegevuse hindamiseks terviklikku lähenemiski, sealhulgas uuringuid.

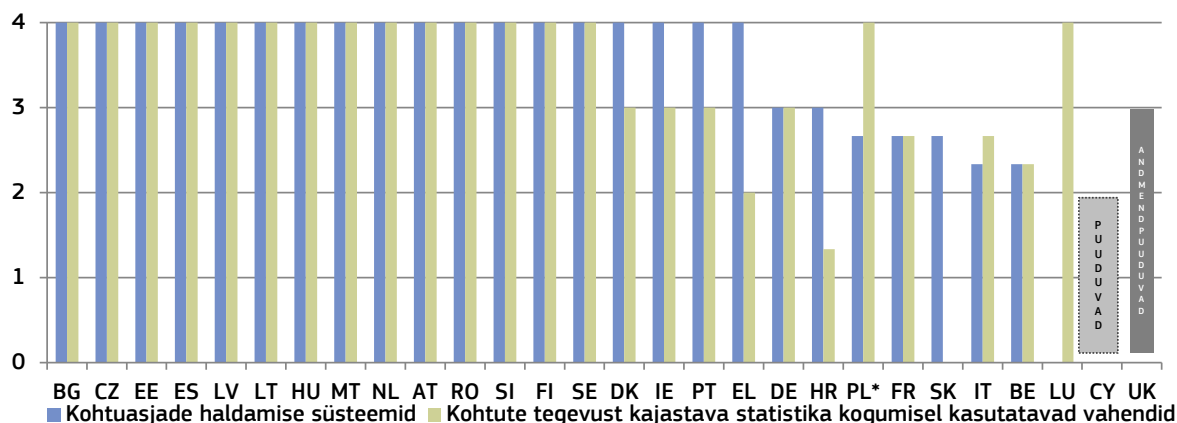
Mitmes liikmesriigis on ikka veel vaja ära kasutada **IKT kohtuasjade haldamise süsteemide** kõiki võimalusi. Siia alla kuulub ka kohtuasjade reaajas haldamine, standardse kohtustatistika kogumine, kuhjunud kohtuasjade haldamine ja automatiseeritud varajase hoiatamise süsteemide kasutamine.

Rahaliste vahenditega seoses on andmetest näha, et kulutused kohtusüsteemidele on liikmesriikides endiselt võrdlemisi stabiilsed (joonis 5). **Vajalik on piisav rahastamine, et kohtusüsteemtoimiks hästi** ning et tagada kohtutes õiged tingimused ja kvalifitseeritud töötajad.

Kohtusüsteemide kvaliteeti on võimalik parandada standarditega (joonis 6). Enamikul liikmesriikidel on standardid, milles käsitletakse poolte teavitamist kohtuasja edenemise, kohtuistungite aegade või võimalike viivituste kohta, kuid kasutatakse erinevaid meetodeid. Kohtutepoolne automaatne teabe esitamine on kasutajale hõlpsam kui süsteem, mille kohaselt peavad pooled tegutsema.

⁸ Vt näiteks CEPEJ dokument „Kontrollnimekiri kohtusüsteemide ja kohtute kvaliteedi edendamiseks“ (2008); Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) arvamus nr 6 (2004), mis on kättesaadav järgmisel aadressil: <https://rm.coe.int/168074752d>.

Joonis 4. IKT kasutamine kohtuasjade haldamisel ja kohtu tegevust kajastava statistika kogumisel (kaalutud näitaja: min = 0, max = 4)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel.

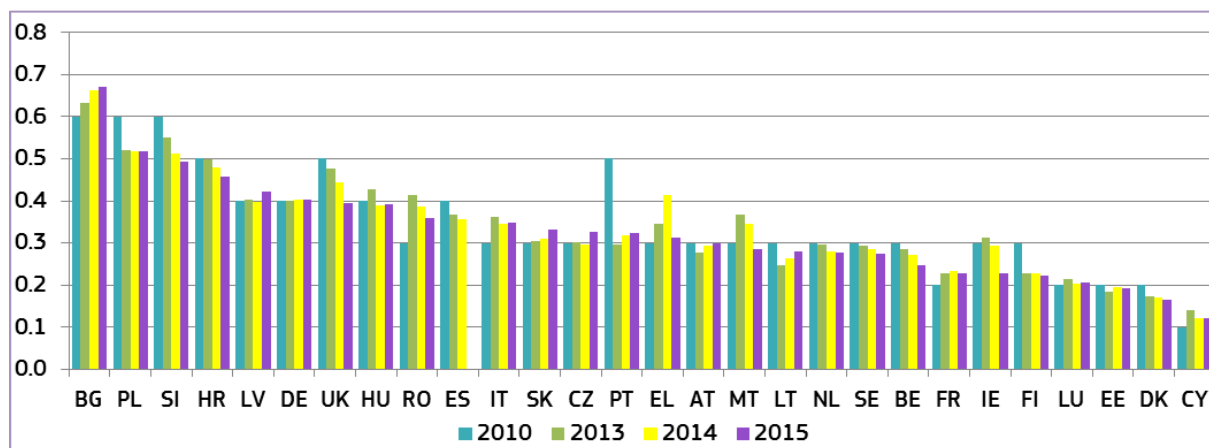
Märkus. Andmed puuduvad 2015. aastat.

Võimaluse kasutamise määr alates 100 % (võimalust kasutatakse täiel määral) kuni 0 % (võimalus puudub) näitab joonisel käsitletud võimaluse kasutamist kohtutes vastavalt järgmisele skaalale:

- 100 % = 4 punkti, kui võimalust saab kasutada kõikides küsimustes / 1,33 punkti, kui võimalust saab kasutada konkreetsetes küsimustes;
- 50–99 % = 3 punkti, kui võimalust saab kasutada kõikides küsimustes / 1 punkt, kui võimalust saab kasutada konkreetsetes küsimustes;
- 10–49 % = 2 punkti, kui võimalust saab kasutada kõikides küsimustes / 0,66 punkti, kui võimalust saab kasutada konkreetsetes küsimustes;
- 1–9 % = 1 punkt, kui võimalust saab kasutada kõikides küsimustes / 0,33 punkti, kui võimalust saab kasutada konkreetsetes küsimustes.

Küsimused on seotud menetletava vaidluse liigiga (tsiviil-/kaubandusasi, kriminaalasi, haldusasi või muu).

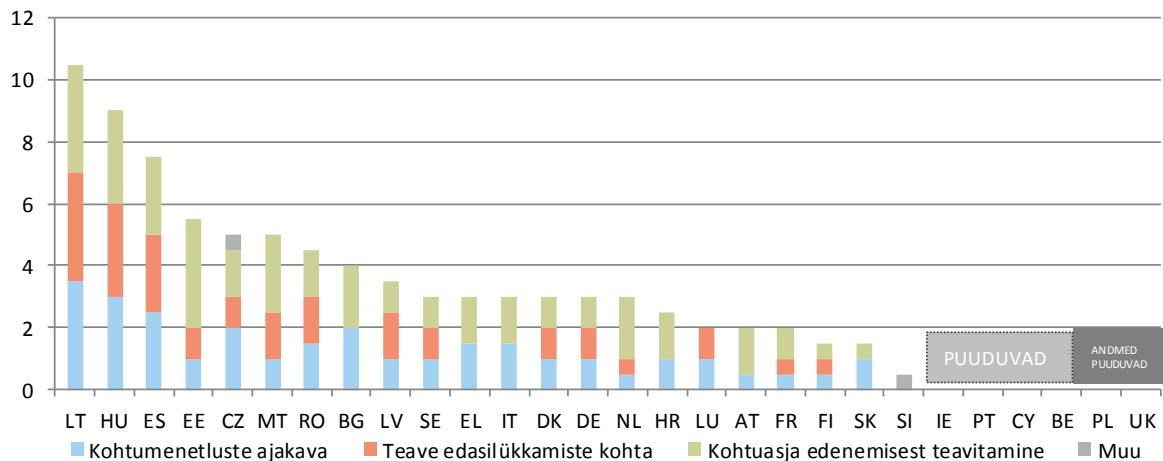
Joonis 5. Valitsemissektori kogukulutused kohtutele protsendimäärana SKPst

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel⁹

⁹ Eurostati esitatud andmete põhjal. 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabeli esialgne joonis sisaldab teatud liikmesriikide olukorraga seotud kontekstipõhist lisateavet.

Joonis 6. Kohtuasja edenemisest teavitamise standardid

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel¹⁰

2.3. Kohtusüsteemide sõltumatus

Kohtusüsteemi sõltumatus on nõue, mis tuleneb ELi põhiõiguste hartas sisalduvast õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile (artikkel 47). Sõltumatus on üks tulemusliku kohtusüsteemi põhitunnuseid.

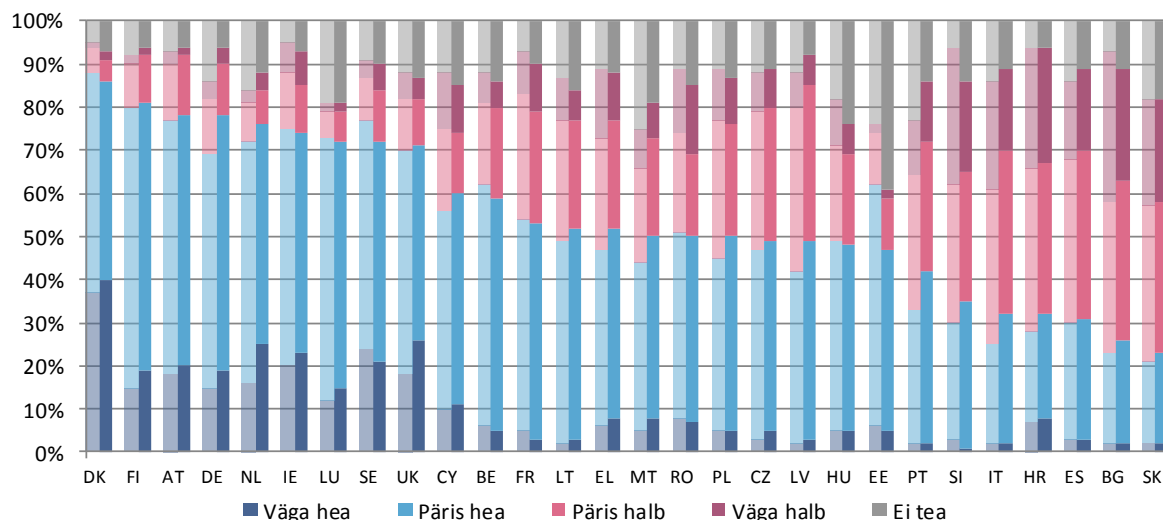
See on oluline ka ligitõmbava investeerimis- ja ettevõtluskeskkonna loomise seisukohast, kuna tagab õigluse, prognoositavuse ja kindluse õigussüsteemis, kus ettevõtjad tegutsevad. 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel näitab üldsuse ja ettevõtete uuringutel põhinevaid muutusi tajutavas sõltumatuses.

See kinnitab muude uuringute tulemusi, eriti liikmesriikide seas, kus tajutav kohtusüsteemi sõltumatus on väiksem ja suurim.

2017. aasta tulemustabel annab ülevaate kohtusüsteemi sõltumatuses õiguslikest kaitsemeetmetest, mis on ette nähtud teatud olukordade jaoks, kus sõltumatus võib olla ohus. Üks näide on kohtunike teisele ametikohale üleviimine ilma nende nõusolekuta.

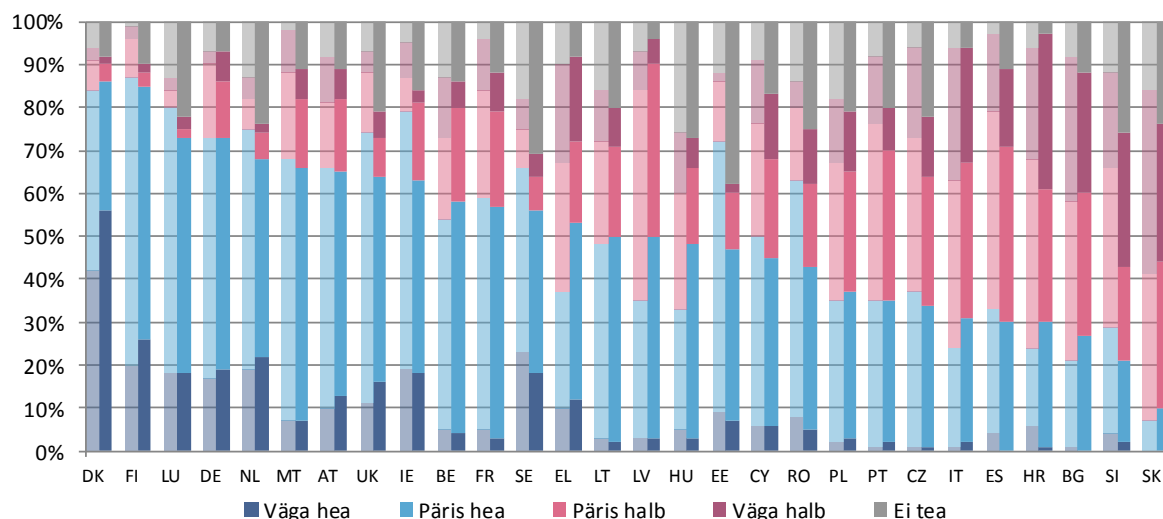
¹⁰ Liikmesriikidele anti punkte igat liiki teabe andmiseks kasutatud meetodi järgi. 1,5 punkti automaatse e-kirja või tekstsõnumiga teavitamise eest, 1 punkt kohtuasja kestel veebipõhise juurdepääsu eest, 0,5 punkti poolte päringu, kohtu kaalutusõiguse või muu meetodi alusel antud teabe eest.

Joonis 7. Üldsuse tajutav kohtute ja kohtunike sõltumatus¹¹

Allikas: Eurobaromeetri kiiruuring nr 447¹²

Joonis 8. Ettevõtjate tajutav kohtute ja kohtunike sõltumatus¹³

Allikas: Eurobaromeetri kiiruuring nr 448¹⁴

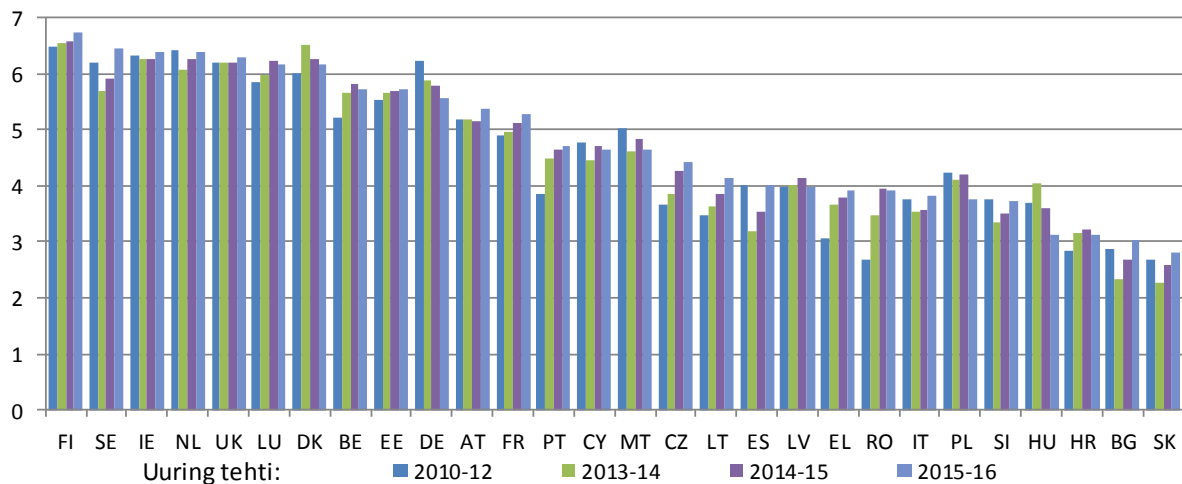
¹¹ Heledad värvid (tulp vasakul iga riigi kohta) viitavad aastale 2016. Tumedad värvid (tulp paremal iga riigi kohta) viitavad aastale 2017.

¹² 25.–26. jaanuaril 2017 korraldatud Eurobaromeetri kiiruuring nr 447. Esitatud küsimus: „Kuidas hindate (meie riigi) kohtusüsteemi kohtute ja kohtunike sõltumatus? Kas see on väga suur, võrdlemisi suur, võrdlemisi väike või väga väike?“

¹³ Heledad värvid (tulp vasakul iga riigi kohta) viitavad aastale 2016. Tumedad värvid (tulp paremal iga riigi kohta) viitavad aastale 2017.

¹⁴ 25. jaanuarist kuni 3. veebruarini 2017 korraldatud Eurobaromeetri kiiruuring nr 448. Esitatud küsimus: „Kuidas hindate (meie riigi) kohtusüsteemi kohtute ja kohtunike sõltumatus? Kas see on väga suur, võrdlemisi suur, võrdlemisi väike või väga väike?“

Joonis 9. Kohtusüsteemi tajutud sõltumatus

Allikas: Maailma Majandusfoorum¹⁵ andmed, mis avaldati 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabelis. Mida suurem on väärtus, seda sõltumatumana kohtusüsteemi tajutakse.

Euroopa standarditega¹⁶ on nähtud ette, et kohtusüsteemi sõltumatust kaitstakse tõhusalt õiguslike kaitsemeetmete abil (struktuuriline sõltumatus).

Näiteks kohtunikke ei tohiks ilma nende nõusolekuta viia kohtusüsteemis üle teisele ametikohale, välja arvatud distsiplinaarkaristuse või kohtusüsteemi korralduse reformimise korral.

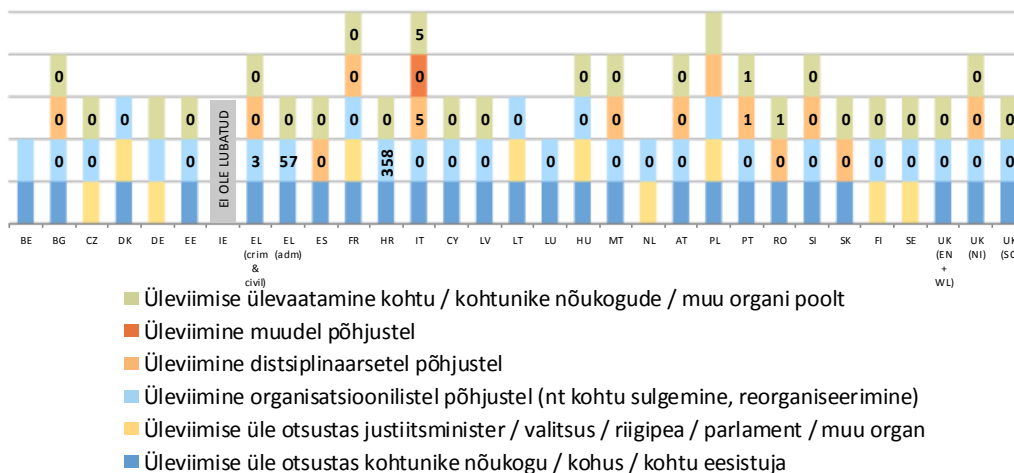
See on vajalik, et vältida liigse surve avaldamist kohtunikule. Jooniselt 10 on näha, kas selline üleviimine on kõigepealt üldse lubatud, ning kui on, siis millised organid üleviimise üle otsustavad, üleviimise põhjused (nt organisatsioonilised, distsiplinaarsed) ja üleviimisotsuste ülevaatamise võimalused¹⁷.

¹⁵ Maailma Majandusfoorum näitaja alus on vastused küsitluses esitatud järgmisele küsimusele: „Kui sõltumatu on teie riigi kohtusüsteem valitsuse-, üksikisikute- või ettevõtjatepoolsest mõjutamisest? [1 = ei ole üldse sõltumatu; 7 = täiesti sõltumatu].“ Uuringu käigus andis oma vastused esindav valim ettevõtjaid, kes esindasid kõikide asjaomaste riikide peamisi majandussektoreid (põllumajandus, töötlev tööstus, mittetöötlev tööstus ja teenused). Uuring toimus mitmesugustes vormides, muu hulgas küsitleti silmast silma või telefoni teel ettevõtete juhttöötajaid, saadeti postiga laiali paberküsimustikke ja korraldati veebiküsitlusi: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>.

¹⁶ Eelkõige Euroopa Nõukogu ministrite komitee 17. novembri 2010. aasta soovitus CM/Rec(2010)12 liikmesriikidele kohtunike kohta: kohtunike sõltumatus, nende töö tulemuslikkus ja nende vastutus.

¹⁷ Soovitus CM/Rec(2010)12, § 52.

Joonis 10. Kaitsemeetmed seoses kohtunike teisele ametikohale üleviimisega ilma nende nõusolekuta (kohtunike ametist tagandamatus)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel¹⁸. Tulba kohal olev number tähistab nende kohtunike arvu, kes viidi 2014. aastal üle teisele ametikohale ilma nende nõusolekuta (numbri puudumine tähendab seda, et andmed puuduvad).

3. PROBLEEMIDE LAHENDAMISEKS POLIITIKAMEETMETE KINDLAKSMÄÄRAMINE

Struktuurireformid, millega on võimalik lahendada eespool nimetatud probleeme, ulatuvad struktuurilistest meetmetest operatiivsemate meetmeteni.

Need meetmed on järgmised:

- kohtute töökorralduse restruktureerimine;
- kohtusüsteemide tegevuskava ülevaatamine;

- menetlusnormide ajakohastamine ja lihtsustamine;
- kohtunike nõukogu uuendamine;
- kohtunike ja juristide ametialade uuendamine;
- õigusabi uuendamine;
- kohtuotsuste jõustamise tõhustamine;
- kohtuasjade juhusliku määramise edendamine;
- kohtumenetluste haldusprotsessi ja läbipaistvuse ajakohastamine;
- uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutamise edendamine ning
- vaidluste alternatiivsete lahendamisevõimaluste väljaarendamise soodustamine.

¹⁸ Andmed on kogutud uuendatud küsimustikuga, mille komisjon koostas tihedas koostöös kohtunike nõukogude Euroopa võrgustikuga. Liikmesriikidelt, kus ei ole kohtunike nõukogusid või kes ei ole kohtunike nõukogu Euroopa võrgustiku liikmed, saadi vastused tänu koostööle ELi ülemkohtute esimeeste võrgustikuga. Liikmesriigid on esitatud nende originaalkeelsete geograafiliste nimede tähestikulises järjekorras. Tulpade kõrgus ei näita tingimata kaitsemeetmete tõhusust. 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabeli esialgne joonis sisaldab teatud liikmesriikide olukorraga seotud kontekstipõhist lisateavet.

Need struktuurireformid on **peamised poliitikameetmed, millega tagatakse kohtusüsteemide tõhusus ning luuakse soodsam keskkond ettevõtetele ja investeringutele.**

Täielikult toimivate kohtusüsteemide majanduslik mõju õigustab neid jõupingutusi. Tõhusatel kohtusüsteemidel on väga tähtis roll usalduse loomisel kogu majandustsükli jooksul. Kohtusüsteemidel, mis tagavad õiguste kehtestamise, on palju eeliseid. Laenuandjad annavad suurema tõenäosusega laenu. Ettevõtted loobuvad omakasupüüdlikust käitumisest. Äritoimingute kulud vähenevad. Uuenduslikud ettevõtted, kes tihti toetuvad immateriaalsele põhivarale, nagu intellektuaalomandile, investeerivad suurema tõenäosusega.

Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) puhul rõhutati tõhusate riiklike kohtusüsteemide olulisust innovatsiooni ja intellektuaalomandit käsitlevas 2015. aasta uuringus¹⁹, kus osales peaaegu 9 000 Euroopa VKEd.

Uuringu käigus selgus eelkõige, et peamised põhjused, miks VKEd loobusid intellektuaalomandiõiguste rikkumisega seotud menetluse algatamisest kohtus, olid kohtumenetluse kulud ja liiga pikk kestus.

Hästi toimivate riiklike kohtusüsteemide kasulikku mõju majandusele on rõhutatud paljudes trükiteostes ja uuringutes²⁰. Siia kuuluvad Rahvusvahelise Valuutafondi²¹, Euroopa Keskpanga²², OECD²³, Maailma

¹⁹ Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO), „Intellektuaalomandialane VKEd 2016. aasta tulemustabel“.

²⁰ Alves Ribeiro Correia / Antas Videira kirjutises „Troika’s Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the gaCivil Enforcement Actions“, International Journal for Court Administration, 7. köide, nr 1, juuli 2015, kinnitatakse Portugali reformide edukust.

²¹ IMF, „Fostering Growth in Europe Now“, 18. juuni 2012.

²² ECB, „Adjustment and growth in the euro area“, 16. mai 2013; kättesaadav aadressil <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130516.en.html>.

Majandusfoorumi²⁴ ja Maailmapanga²⁵ väljaanded. Näiteks näitas 2015. aasta uuring Portugali tsiviilkohtusüsteemi reformi kohta, et tänu majandusliku kohandamisprogrammi raames tehtud reformidele lühenes kohtumenetluste kestus enam kui ühe kolmandiku võrra²⁶.

On ka tõendeid selle kohta, et tõhus kohtusüsteem soodustab asjaomases riigis investeringuid²⁷. Uuringutes on leitud, et ettevõtete suuruse ja tõhusate kohtusüsteemide vahel on vastastikune seos. Samas seal, kus kohtusüsteemi töös esineb puudujääke, täheldatakse väiksemat huvi investeerida ja töötajaid palgata²⁸.

Ettevõtjatele soodsa keskkonna loomisel on tähtis ka tõhus korrupsioonivastane võitlus.

Ja lõpuks aitab usk hästi toimivatesse kohtusüsteemidesse kaasa selliste eesmärkide saavutamisele nagu ettevõtluse edendamine. Vastupidi sellele toovad puudujäägid kohtusüsteemides kaasa suuremad laenukulud²⁹.

²³ Vt näiteks „What makes civil justice effective?“, OECD majandusosakonna poliitilised märkused, nr 18, juuni 2013, ja „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics“, OECD majandusosakonna töödokumendid, nr 1060.

²⁴ Maailma Majandusfoorum, „The Global Competitiveness Report 2013–2014“, mis on kättesaadav aadressil http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.

²⁵ Maailmapank, „Doing business 2014“, mis on kättesaadav aadressil <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.

²⁶ Alves Ribeiro Correia / Antas Videira (2015), *ibid.*

²⁷ Vt IMFi riigiaruanne nr 13/299.

²⁸ Vt Hispaania Panga töödokument nr 1303; Itaalia Panga töödokument nr 898; IMFi riigiaruanne nr 13/299.

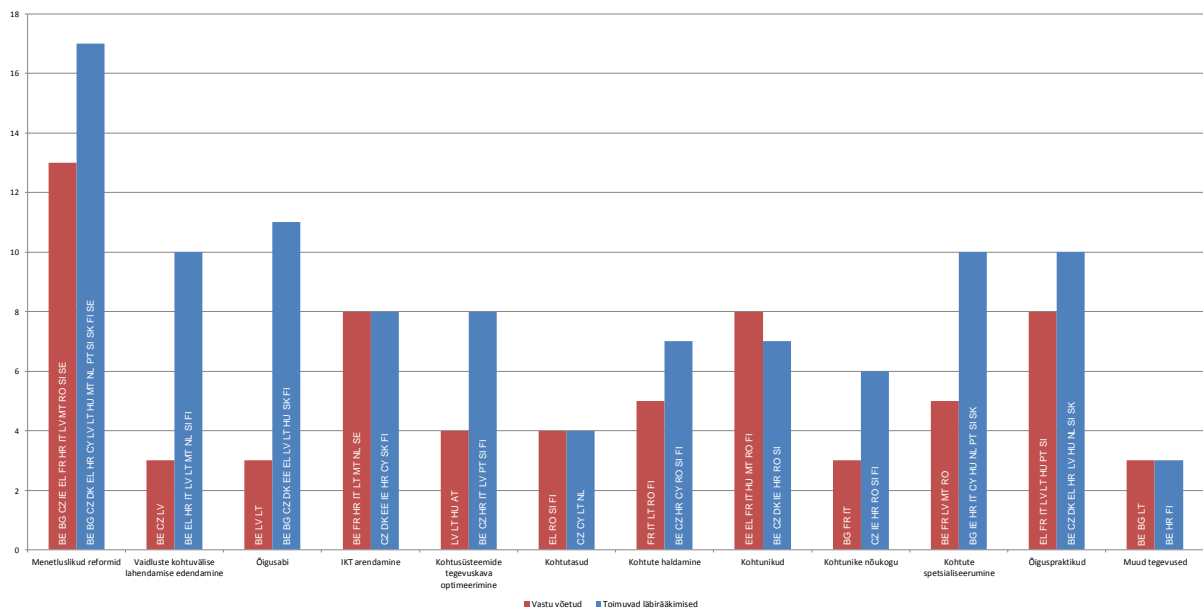
²⁹ IMFi riigiaruanne nr 13/299.

4. POLIITILISE OLUKORRA PÕHJALIK UURIMINE

2017. aasta Euroopa poolaasta riigiaruanded näitavad, et mitmel liikmesriigil on kohtusüsteemide tõhususega endiselt konkreetseid

probleeme. 2017. aasta Euroopa poolaasta edastas Euroopa Liidu Nõukogu Euroopa Komisjoni ettepanekul riigispetsiifilised soovitusel Horvaatiale, Itaaliale, Küprosele, Portugalile ja Slovakkiale, et muuta nende riikide kohtusüsteemid tõhusamaks.

Joonis 11. ELi kohtusüsteemide reformide ülevaade (vastuvõetavate meetmete ja algatuste üle peetakse läbirääkimisi)

Allikas: 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel

Põhjalik uurimine näitab, et mitu liikmesriiki toetavad kohtusüsteemide reforme Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu. Aastate 2014–2020 programmitöö perioodiks annab EL just Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu 4,2 miljardit eurot toetust, et suurendada haldusasutuste institutsioonilist suutlikkust, sealhulgas kohtusüsteemide reformide abil. Oma programmdokumentides on 14 liikmesriiki³⁰ märkinud kohtusüsteemi valdkonnana, mida toetatakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu.

Komisjon rõhutab tulemustele keskenduva lähenemisviisi rakendamise tähtsust fondide kasutamisel. Selle lähenemisviisi rakendamist nõutakse ka Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide käsitlevas määruses³¹. Komisjon arutab koos liikmesriikidega, kuidas hinnata kõige paremini Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mõju asjaomastele kohtusüsteemidele.

Lisaks toetab komisjon kohtusüsteemide reforme tehnilise toe pakkumise kaudu, samuti struktuurireformi tugiteenistuse kaudu. Seda tehakse seoses nii majanduslike kohandamisprogrammidega, eelkõige Küprosel ja Kreekas, ning koostöö- ja jälgimiskorraga Bulgaarias ja Rumeenias.

³⁰ Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Kreeka, Hispaania (ainult Euroopa Regionaalarengu Fond), Horvaatia, Itaalia, Läti, Leedu, Malta, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia.

³¹ Määrus (EL) nr 1303/2013, 20.12.2013.

Liikmesriigid on kohtusüsteemide tõhustamiseks kasutanud uuenduslikke vahendeid ja tegevusi. Järgnevalt on esitatud mõned näited.

1) Teabevahetuskeskus kohtudokumentide laialijaotamiseks Sloveenias (EVIP)³². Keskus tegutseb kogu Sloveenia kohtusüsteemi kohtudokumentide keskse registrina. Keskus on märkimisväärselt lühendanud aega, mis kulub kohtudokumentide ettevalmistamisele ja laialisaatmisele, ning see on omakorda lühendanud kohtumenetluste kestust. Lisaks on kohtutöötajad vabastatud korralduslikust tööst, nagu printimisest, ümbrikute täitmisest ja dokumentide laialisaatmisest, ning nii on neil rohkem aega keskenduda sisulisele tööle.

2) Vaba juurdepääs kohtupraktikale Rumeenias. Justiitsministeerium ja kohtud avaldavad teavet, mida pooled vajavad oma kohtuasjade jälgimiseks (poolte nimed, istungite kuupäevad, arutletav küsimus ja otsus lühidalt). 2015. aastal lõi Rumeenia õigusteabe instituudi sihtasutus uue portaali, mis pakub üldsusele juurdepääsu kõikide

kohtuinstantside kõikide kohtuotsuste täistekstidele. See katab menetluse kõik etapid, sealhulgas edasikaebamisele avatud asjad, ühtlasi austatakse õigust eraelu puutumatussele.

3) Kohtute e-teenuste portaal Lätis. Et parandada üldsuse ja ettevõtete teavitamist kohtuteenustest, pakub nüüd riiklik kohtute portaal (<https://manas.tiesas.lv/eTiesas/>) kasutushõlpsat liidest e-teenuste ja kohtute ajakohastatud teabega. Täiustused on muu hulgas järgmised:

- platvorm veebipõhiseks kohtutaotluste esitamiseks;
- veebipõhine vormide täitmine ja esitamine;
- kohtumenetluste veebipõhine jälgimine;
- e-teated ning
- kalender advokaatide ja prokuröride kättesaadavuse kohta.

Kokkuvõtlikult võimaldavad need vahendid kohtusüsteemil vähendada pooleliolevate kohtuasjade arvu ja kiirendada kohtuprotsesse, sealhulgas muuta piiriülesed protsessid sujuvamaks.

Kuupäev: 9.11.2017

³² „Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners“, Euroopa Komisjon, 2017.

5. KASULIKUD ALLIKAD

- 2017. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabel – komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, COM(2017) 167 final
http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm
- „Quality of Public Administration – A Toolbox for Practitioners“, Euroopa Komisjon (2017)
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8055>